

Aşık Edebiyatı Nazım Biçimleri

İçindekiler

- [Aşık Edebiyatı Nazım Biçimleri](#)
- [Âşık Edebiyatı Nazım Şekilleri Nelerdir](#)
- a) Güzelleme
- b) Ağıt:
- c) Taşlama
- d) Koçaklama:
- [2. SEMAİ NAZİM BİÇİMİ](#)
- [3. VARSAĞI NAZİM BİÇİMİ](#)
- [4. DESTAN NAZİM BİÇİMİ](#)

16. yüzyıldan itibaren Anadolu'da âşık denen kişilerce ortaya konan, kendine özgü biçim ve içeriği olan [halk edebiyatı](#) koludur. Türk edebiyatını bir bütün olarak düşünürsek Âşık edebiyatı, İslamiyet'ten önceki sözlü edebiyatın devamı sayılabilir.

Önceleri tasavvuf şairleri için kullanılan âşık sözcüğü zamanla din dışı konularda şiirler yazan şairler için de kullanılmaya başlanmıştır. Böylece İslamiyet'ten önce "ozan, baksı, kam, şaman" diye anılan şairler, İslamiyet'ten sonra âşık adını almıştır. [Türk halk edebiyatı](#)nda âşıklığa belli aşamalardan sonra ulaşıldığına inanılır. Bu inanışa göre âşık, şairlik gücünü rüyasında gördüğü pirin sunduğu aşk badesini içip sevgilinin hayalini görerek kazanır.

Âşığa rüyada sunulan tasın içindeki içeceğe "aşk dolusu, pirlilik, erlik, aşk badesi" gibi isimler verilmiştir. Âşıklar yeteneklerini atışmalarda gösterirler. Atışma sırasında iki âşık karşı karşıya gelir, orada bulunanlardan birinin ayak (uyak, anahtar kelime) vermesiyle atışma başlar. Âşıklardan birinin bu ayağa uygun dörtlük söyleyemediği anda âşık yenilir.

Atışma sona erer. 17. yüzyılda divan edebiyatı belli bir olgunluk düzeyine ulaşmış ve geniş halk kesimlerine hitap eder hale gelmiştir. Bu dönemden itibaren halk edebiyatı biçim ve içerik bakımından divan edebiyatından etkilenmeye başlamış, kimi âşıklar hecenin yanında [aruz ölçüsünü](#) kullanmaya başlamışlardır. "Aşık Ömer, [Katibi](#), [Gevheri](#), [Aşık Dertli](#),

Bayburtlu Zihni” şiirlerinde hem heceyi hem de aruzu kullanmıştır. Böylece halk edebiyatında aruzla yazılan “divan, selis, kalenderi, semai, satranç, vezn-i aher” gibi nazım şekilleri kullanılmıştır.

Âşık Edebiyatı Nazım Şekilleri Nelerdir

1. KOŞMA NAZIM BİÇİMİ

Halk edebiyatının en sevilen ve yaygın türüdür. Koşma “yakıştırmak, isnat etmek” demektir. Genellikle 11’li **hece ölçüsü**yle yazılır, nazım birimi dördlük, birim sayısı 3-5 arasındadır. Koşmaların **uyak düzeni** (xaxa, bbba,ccca...) ya da (abab,cccb,dddb...) şeklindedir. Koşma divan edebiyatındaki gazele benzetilir. Bunun nedeni her iki nazım şeklinin de “aşk, sevgi, güzellik, doğa güzelliği” gibi konuları işlemesidir.

Hece ölçüsünün on birli kalıbıyla, (6+5 ya da 4+4+3) duraklı olarak söylenir. Halk edebiyatı nazım biçimlerinin en yaygını ve en sevilenidir. Dördlük sayısı üç ile altı arasında değişir. Son dördlükte ozanın adı(mahlası) geçer. Uyakların sıralanışı ilk dördlük dışında, bütün dördlüklerde aynıdır. Koşmanın uyak (kafiye) düzeni (aaab/ cccb; abab/ cccb; abcb/ dddb) biçimindedir. Koşma türleri, konu yönünden dört bölüme ayrılır:

a) Güzelleme

Sevgilinin, bir doğa görüntüsünün, kısacası sevilen herhangi bir şeyin (at, ördek...) Övüldüğü lirik şiirlerdir.

b) Ağıt:

Bir kişinin ölümünden duyulan acıyı anlatan şiirlere denir. Koşma biçimiyle de türkü biçimiyle de söylenir. Bu türe **Divan şiirinde** mersiye, **İslamiyet öncesi Türk şiirinde** sagu denir.

c) Taşlama

Kişilerin, toplumsal olayların, bazı durumların olumsuz, kötü yanlarını yeren, eleştiren

şiiirlere denir. Bu türe **Divan edebiyatında** “hiciv”, **Batı edebiyatında** “satir”, çağdaş edebiyatta da “yergi” denir.

d) Koçaklama:

Kahramanlık, savaş, vuruşma üzerine söylenen epik şiirlerdir. **Aşık edebiyatında** Köroğlu ve **Dadaloğlu** bu türün en başarılı sanatçılarıdır.

2. SEMAİ NAZIM BİÇİMİ

Koşmadan sonra en çok ilgi gören nazım şeklidir. Özel bir ezgiyle söylenir. Semai her bakımdan koşmaya benzer. Aralarındaki temel fark semainin sekizli, koşmanın on birli hece ölçüsüyle yazılmasıdır. Semailerde ayrıca az sözle çok şey anlatmak esastır. Bu yüzden bu nazım şeklini yazmak kolay gözükse de aslında zordur.

3. VARSAĞI NAZIM BİÇİMİ

Kafiye düzeni koşmaya benzer. Nazım birimi dörtlük, nazım birimi sayısı 3-5 arasındadır. Genellikle hecenin 8’li kalıbıyla söylenir. Bu yönüyle semaiye benzer, aralarındaki temel fark ezgileridir. Varsağıda yiğitçe bir söyleyiş göze çarpar. Şiire kahramanlık, yiğitlik, mertlik havası vermek için “aman hey, be hey, hey gidi!” gibi ünlemler kullanılır. Varsağı adını Doğu Anadolu’da yaşayan Varsak Türkmenlerinden almıştır.

4. DESTAN NAZIM BİÇİMİ

Âşık edebiyatı nazım şekillerindedir. **Nazım birimi** dörtlüktür, birim sayısı birkaç ya da yüzlerce dörtlükten oluşabilir. Destanların **kafiye örgüsü** koşma gibidir, hecenin on birli kalıbıyla yazılır. **Destanlar**, toplumun hafızasına kazanmış olayları “kahramanlık, savaş, göç, doğal felaketler...” işler. Âşık edebiyatında çok farklı konularda da (esnaf destanı, yaş destanı, hayvan destanları, bekçi destanı) destanlar yazılmıştır.